

Kwartaalmonitor Overheidsfinanciën

Derde kwartaal 2016

Overheidstekort en -schuld nemen verder af

- Uitgelicht: Staat verkoopt Propertize
- Totale overheid: Dalende aardgasbaten, stijgende premie-inkomsten
Overheidstekort en -schuld dalen verder
Rentelasten historisch laag
- Internationaal: Nederlandse overheid heeft relatief klein tekort
Nederland deze eeuw grootste nettobetaler van de EU
- Rijksoverheid: Inkomsten overdrachtsbelasting nemen verder toe
- Decentrale overheden: Gemeenten verwachten 9,4 miljard euro opbrengst uit heffingen in 2017
Provincies innen bijna 1,6 miljard euro motorrijtuigenbelasting in 2017

In het derde kwartaal zijn overheidstekort en -schuld afgenomen. Dit is te danken aan een verdere toename van de inkomsten, waaronder een toename van de overdrachtsbelasting.

Bij de uitgaven zijn de rentelasten historisch laag.

Ten opzichte van andere Eurolanden had de Nederlandse overheid relatief gezien een klein tekort.

Bij gemeenten en provincies wordt vooruit gekeken naar de verwachte opbrengsten van heffingen in 2017. De door gemeenten verwachte opbrengsten aan onroerende zaakbelasting nemen toe, evenals de rioolheffingen. De verwachte opbrengsten uit reinigingsheffingen liggen lager dan in 2016. Provincies verwachten iets meer motorrijtuigenbelasting te ontvangen.

In Uitgelicht is er extra aandacht voor de verkoop van Propertize in september en de effecten hiervan op de overheidsfinanciën.

Kerncijfers Overheid

		'15		'16		
		III	IV	I	II	III
Miljard euro	Inkomsten	66,4	78,4	76,4	78,0	71,1
	Uitgaven	72,3	76,9	75,5	80,2	73,6
	Saldo	-5,9	1,4	0,8	-2,2	-2,5
	Overheidsschuld	446,0	440,6	441,6	436,8	427,9
% bbp *	Saldo	-2,1	-1,9	-1,6	-0,8	-0,3
	Overheidsschuld	66,2	65,1	64,8	63,7	61,9

* op jaarbasis

StatLine: Overheidsfinanciën; kerncijfers

Uitgelicht

Staat verkoopt Propertize

De Staat heeft in september Propertize verkocht. De aandelen van het voormalige SNS Property Finance zijn voor bijna 0,9 miljard euro overgedragen aan het consortium Lone Star/ J.P. Morgan. Bij de verkoop heeft de Staat een obligatieschuld ter hoogte van 2,4 miljard euro, die door de overheid was gegarandeerd, van Propertize overgenomen. Hiervoor heeft Propertize een compensatie betaald van ongeveer dezelfde omvang.

De vastgoedtak werd eind 2013 afgesplitst van de SNS Bank. De afsplitsing volgde op de nationalisatie van SNS REAAL eerder dat jaar. Na de afsplitsing werd Propertize tot de sector overheid gerekend.

Omdat Propertize tot de overheid werd gerekend, nam de overheidsschuld eind 2013 toe met de schuld van Propertize, 5,4 miljard euro. Daarna nam de schuld van Propertize geleidelijk af. Eind 2014 bedroeg de schuld nog bijna 4,8 miljard euro, om in 2015 te dalen naar 3,6 miljard euro. Bij de verkoop in het derde kwartaal van 2016 was de schuld afgenomen tot bovengenoemde 2,4 miljard euro.

De verkoop van Propertize had per saldo geen effect op het overheidstekort.

[Kamerbrief: Afronding verkoop Propertize](#)

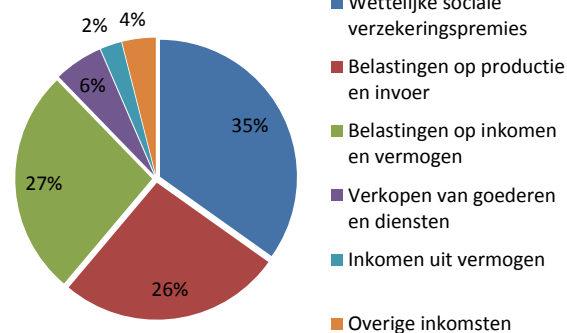
Totale overheid

Dalende aardgasbaten, stijgende premie-inkomsten

In het derde kwartaal zijn de inkomsten van de overheid met bijna 4,7 miljard euro gestegen ten opzichte van een jaar eerder. De uitgaven stegen met 1,2 miljard euro. Inkomsten uit belastingen en premies vertegenwoordigden met 88 procent het grootste deel van de overheidsinkomsten. Belastingen op productie en invoer vormden 26 procent van de inkomsten, waarvan meer dan de helft bestond uit btw.

Premie-inkomsten vertegenwoordigden 35 procent van de inkomsten, waarvan twee derde premies volksverzekeringen betaald door huishoudens en een derde premies betaald door werkgevers. 5 jaar geleden waren premies nog maar 30 procent van de totale inkomsten. Tegenover een toename van premie-inkomsten stond een dalend inkomen uit vermogen. Het inkomen uit vermogen is de afgelopen 5 jaar ruimschoots gehalveerd. Dalende aardgas- en rentebaten zijn hiervan de grootste oorzaak.

Inkomsten van de overheid III '16 (percentage van totale overheidsinkomsten)

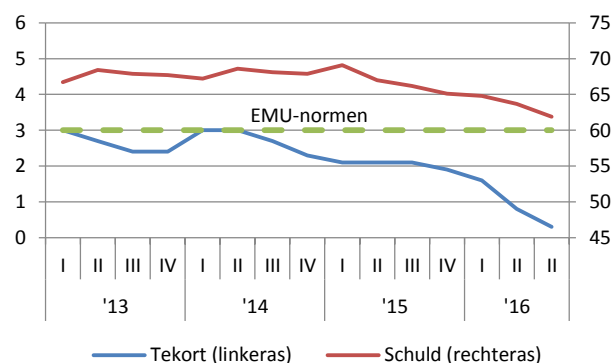
StatLine: [Overheid; inkomsten en uitgaven](#)

Overheidstekort en -schuld dalen verder

De Nederlandse overheidsschuld is in het derde kwartaal met 8,9 miljard euro gedaald naar 427,9 miljard euro. Als percentage van het bbp komt dit neer op een daling van 1,8 procentpunt vergeleken met het vorige kwartaal waarmee de schuld uitkwam op 61,9 procent bbp. Hiermee nadert Nederland de EMU-norm voor de maximale schuld van 60 procent van het bbp die geldt voor Eurolanden.

Deze daling van de schuld is gerealiseerd ondanks een overheidstekort in het afgelopen kwartaal van bijna 2,5 miljard euro, oftewel 0,3 procent van het bbp op jaarbasis. Als percentage van het bbp is het overheidstekort in het derde kwartaal op het laagste niveau sinds het vierde kwartaal van 2008, toen de overheid voor het laatst op jaarbasis meer inkomsten dan uitgaven had.

Overheidstekort en -schuld op jaarbasis (%bbp)

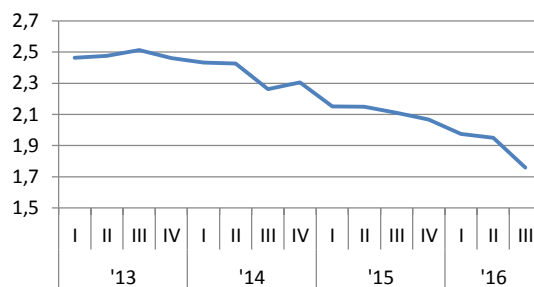

StatLine: [Overheid; Overheidssaldo en overheidsschuld](#)

Rentelasten historisch laag

De Nederlandse overheid betaalde dit kwartaal 1,8 miljard euro rente over haar schuld. Hiermee zet de dalende trend voort. Sinds begin jaren tachtig waren de rentelasten niet meer zo laag. Midden jaren negentig betaalde de overheid ruim het dubbele aan rente, terwijl de schuld sinds die tijd met ruim drie kwart toenam. Mede als gevolg van het opkoopprogramma van de ECB is er een grote vraag naar Nederlands schuldpapier. Hierdoor kan de Staat lenen tegen historisch lage rentetarieven. De Nederlandse overheid betaalt tegenwoordig op jaarbasis gemiddeld ongeveer twee procent rente over haar uitstaande schuld, waar dit midden jaren negentig 7 procent betrof. Sinds oktober loopt de rente op Nederlandse staatsobligaties weer op.

Rentelasten (mld. euro)

StatLine: [Overheid; inkomsten en uitgaven](#)

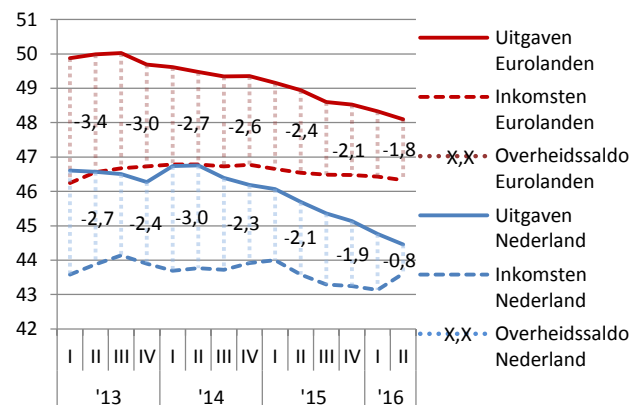
Internationaal

Nederlandse overheid heeft relatief klein tekort

In het tweede kwartaal van 2016 had de Nederlandse overheid een tekort van 0,8 procent van het bbp. Hierbij worden zowel de overheidsinkomsten, -uitgaven als het bbp berekend als de som van de afgelopen vier kwartalen. Hiermee had de Nederlandse overheid een relatief klein tekort vergeleken met de andere Eurolanden. Dit relatief kleine tekort werd mede veroorzaakt door een toename van de inkomsten. Daarbij namen de uitgaven als percentage van het bbp de laatste jaren sneller af dan gemiddeld binnen de Eurolanden.

Het gemiddelde overheidstekort voor Eurolanden was in het tweede kwartaal 1,8 procent. Binnen de groep Eurolanden bestond in het tweede kwartaal een grote diversiteit in overheidssaldi, waarbij Spanje en Griekenland de grootste tekorten (resp. 5,3 en 5,1 procent) hadden en Luxemburg en Duitsland de grootste overschotten (resp. 1,6 en 0,8 procent).

Overheidsinkomsten en -uitgaven (%bbp)

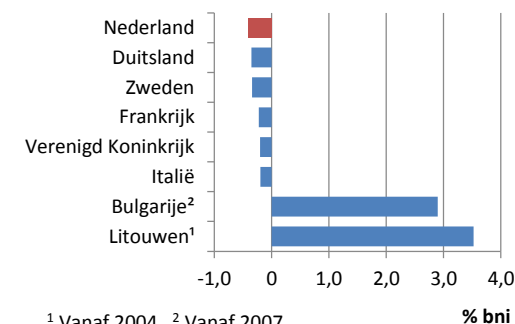

Eurostat: 1. Quarterly non-financial accounts 2. GDP

Nederland deze eeuw grootste nettobetalers van de EU

Nederland heeft sinds medio jaren negentig van de vorige eeuw vrijwel onafgebroken meer afgedragen aan de EU dan het heeft ontvangen. Er is sprake van evenwicht als een lidstaat naar verhouding evenveel bijdraagt aan de EU als het van de EU ontvangt. Hierbij zijn de invoerrechten – die de EU als een eigen inkomstenbron beschouwt – en de administratieve kosten – waaronder het ambtenarenapparaat – buiten beschouwing gelaten. Gerelateerd aan het bruto nationaal inkomen (bni) droeg Nederland in de periode 2000–2015 van alle EU-lidstaten gemiddeld het meeste bij. Alle noordwestelijke landen van de EU, met uitzondering van Ierland, waren nettobetalers. Alle zuidelijke en Oost-Europese lidstaten van de EU behalve Italië waren netto-ontvangers.

Ontvangsten minus betalingen EU-lidstaten, 2000/2015

¹ Vanaf 2004. ² Vanaf 2007.

CBS: Nederland en de Europese Unie

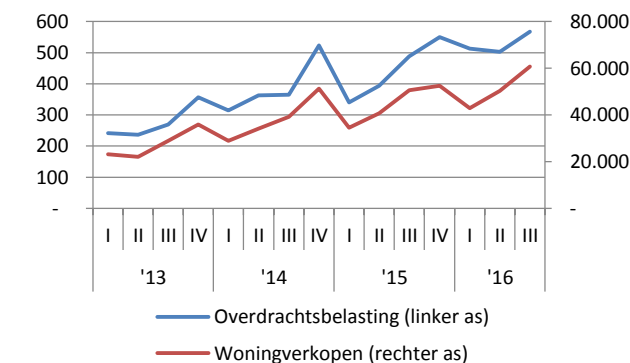
Rijksoverheid

Inkomsten overdrachtsbelasting nemen verder toe

De inkomsten uit overdrachtsbelasting bedroegen tot en met het derde kwartaal van 2016 bijna 1,6 miljard euro. Vorig jaar bedroeg de opbrengst in dezelfde periode nog 1,2 miljard euro. In de periode vanaf januari tot en met oktober 2016 kwamen de ontvangsten uit op 1,8 miljard euro. Dat is evenveel als wat heel 2015 is ontvangen aan overdrachtsbelasting.

In het derde kwartaal van 2016 werd ruim 568 miljoen euro aan overdrachtsbelasting ontvangen. De opbrengst aan overdrachtsbelasting hangt sterk samen met het aantal en de prijzen van verkochte woningen. In het derde kwartaal werden bijna 61 duizend woningen verkocht, 20 procent meer dan een jaar eerder.

Overdrachtsbelasting (mln. euro) en woningverkoppen (aantal)

StatLine: Overheid: ontvangen belastingen

StatLine: Bestaande koopwoningen: aantal verkochte woningen

Decentrale overheden

Gemeenten verwachten 9,4 miljard euro opbrengst uit heffingen in 2017

De opbrengst van de gemeentelijke heffingen bedraagt in 2017 naar verwachting 9,4 miljard euro. De drie omvangrijkste gemeentelijke heffingen zijn de onroerendezaakbelasting (ozb), de riool- en de afvalstoffenheffingen. Samen zijn deze goed voor ruim 7,1 miljard euro, meer dan drie kwart van de gemeentelijke heffingen.

De verwachte opbrengst van de onroerendezaakbelasting is in 2017 3,9 miljard euro. Dit is een stijging van 2,5 procent t.o.v. 2016 wat de meest gematigde groei is sinds de afschaffing van

het gebruikersdeel van de ozb in 2006. De rioolheffing laat met een opbrengst van 1,6 miljard euro een eveneens beperkte groei zien van 1 procent. In 2016 was de groei 2 procent en dat was al de laagste groei in 25 jaar. De begrote opbrengst aan reinigingsheffingen daalt in 2017 verder met 0,7 procent tot 1,7 miljard euro. Reinigingsheffingen dalen al enige jaren doordat lagere verwerkingskosten van het afval worden doorberekend in het tarief.

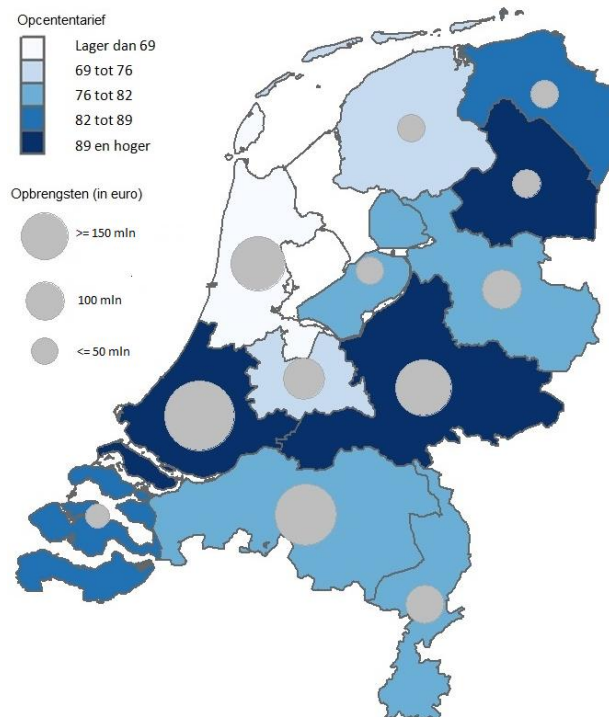
Provincies innen bijna 1,6 miljard euro motorrijtuigenbelasting in 2017

In 2017 verwachten provincies bijna 1,6 miljard euro aan motorrijtuigenbelasting te innen. Dit is 34 miljoen euro meer dan een jaar eerder. De belastingopbrengsten stijgen onder andere door afschaffing van belastingvoordelen voor hybride voertuigen. Ook zorgt een hoger opcentariaf bij enkele provincies voor meer inkomsten.

Alle provincies verwachten meer motorrijtuigenbelasting te ontvangen. Een reden hiervoor is het afschaffen van de gewichtscorrectie voor hybride voertuigen zonder stekker. Dit heeft voor alle provincies een positief effect op de inkomsten. Verder zijn veranderingen in het wagenpark en de hoogte van het tarief van invloed op de inkomsten. Friesland, Flevoland en Gelderland verhogen hun tarieven om de stijging van loon- en andere kosten op te vangen. De overige provincies passen geen inflatiecorrectie toe en houden de opcentariafen gelijk of verlagen ze zelfs.

Naast de provincies heft het Rijk het grootste deel, ruim 70 procent, van de motorrijtuigenbelasting. In 2017 is dit ongeveer 4 miljard euro. Het tarief voor het Rijksdeel voor reguliere personenvoertuigen gaat in 2017 met 2,7 procent omlaag, desondanks blijven de opbrengsten in vergelijking met een jaar eerder nagenoeg gelijk. Een oorzaak daarvoor is de beperking van de fiscale stimulans voor hybrides.

Motorrijtuigenbelasting provincies

StatLine: Provinciebegrotingen; heffingen

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals deze op 23 december beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar. Deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet seizoensgecorrigeerd. Indien dit wel het geval is, staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)
Telefonisch (09.00-17.00) 088 570 7070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 337 4444

Colofon

Tekst Sector Overheidsfinanciën en Consumentenprijzen

Datum 23 december 2016